

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Tredje Afdeling)

15. oktober 2014*

»Præjudiciel forelæggelse — socialpolitik — direktiv 97/81/EF — rammeaftalen vedrørende deltidsarbejde, der er indgået af Unice, CEEP og EFS — ændring af deltidsansættelseskontrakt til fuldtidsansættelseskontrakt uden arbejdstagerens samtykke«

I sag C-221/13,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Tribunale ordinario di Trento (Italien) ved afgørelse af 11. april 2013, indgået til Domstolen den 25. april 2013, i sagen:

Teresa Mascellani

mod

Ministero della Giustizia,

har

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, M. Ilešič, og dommerne A. Ó Caoimh, C. Toader, E. Jarašiūnas (refererende dommer) og C.G. Fernlund,

generaladvokat: N. Wahl

justitssekretær: fuldmægtig A. Impellizzeri,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 20. marts 2014,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Teresa Mascellani ved avvocato F. Valcanover
 - den italienske regering ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af avvocati dello Stato M. Russo og G. Fiengo
 - den tjekkiske regering ved M. Smolek, som befuldmægtiget
 - Europa-Kommissionen ved C. Cattabriga og D. Martin, som befuldmægtigede,
- og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 22. maj 2014,

* Processprog: italiensk.

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af rammeaftalen om deltidsarbejde, indgået den 6. juni 1997 (herefter »rammeaftalen«), som findes i bilaget til Rådets direktiv 97/81/EF af 15. december 1997 om rammeaftalen vedrørende deltidsarbejde, der er indgået af Unice, CEEP og EFS (EFT 1998 L 14, s. 9).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem Teresa Mascellani og Ministero della Giustizia (justitsministeriet) vedrørende en afgørelse om ændring af hendes deltidsansættelseskontrakt til en fuldtidskontrakt.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 I artikel 1 i direktiv 97/81 præciseres det, at direktivet har til formål at iværksætte rammeaftalen vedrørende deltidsarbejde, der blev indgået den 6. juni 1997 mellem de generelle tværfaglige organisationer, dvs. Sammenslutningen af Industri- og Arbejdsgiverorganisationer i Europa (Unice), Det Europæiske Center for Offentlige Virksomheder (CEEP) og Den Europæiske Faglige Samarbejdsorganisation (EFS), sådan som det fremgår af bilaget til dette direktiv.
- 4 Andet afsnit i præamblen til rammeaftalen har følgende ordlyd:

»I erkendelse af de forskellige forhold i medlemsstaterne samt af, at deltidsarbejde er særlig udbredt i visse sektorer og aktiviteter, fastlægger denne aftale de generelle principper og minimumsforskrifter i relation til deltidsarbejde. Aftalen illustrerer parternes ønske om at etablere en generel ramme for fjernelse af forskelsbehandling af deltidsansatte og bistå udviklingen af mulighederne for deltidsarbejde på et grundlag, der er acceptabelt for arbejdsgivere og arbejdstagere.«
- 5 Denne aftales § 1 bestemmer:

»Formålet med nærværende rammeaftale er:

 - a) at skabe grundlag for en fjernelse af forskelsbehandling af deltidsansatte og en forbedring af kvaliteten af deltidsarbejde
 - b) at lette udviklingen af deltidsarbejde på frivillig basis og bidrage til en fleksibel tilrettelæggelse af arbejdstiden på en måde, der tager hensyn til behovene hos arbejdsgivere og arbejdstagere.«
- 6 Rammeaftalens § 3 bestemmer:

»I denne aftale forstås ved

[...]

 - 2) »en sammenlignelig fuldtidsansat« en fuldtidsansat i samme virksomhed, der har samme type ansættelseskontrakt eller ansættelsesforhold, og som er involveret i samme eller tilsvarende arbejde/beskæftigelse, idet der tages hensyn til andre forhold, der kan omfatte anciennitet, kvalifikationer/færdigheder.

Hvor der ikke findes nogen sammenlignelig fuldtidsansat i samme virksomhed, skal sammenligningen ske ved henvisning til den kollektive aftale, der finder anvendelse, eller – hvis en sådan ikke foreligger – i overensstemmelse med national lovgivning, kollektive aftaler eller praksis.«

- 7 Nævnte aftales § 4 med overskriften »Princippet om ikke-forskelsbehandling« fastsætter i stk. 1:

»Hvad angår ansættelsesvilkår må deltidsansatte ikke behandles på en mindre gunstig måde end sammenlignelige fuldtidsansatte, udelukkende fordi de arbejder på deltid, medmindre forskelsbehandlingen er begrundet i objektive forhold.«

- 8 Rameaftalens § 5, stk. 2, har følgende ordlyd:

»En arbejdstagers afvisning af at blive overført fra fuldtids- til deltidsarbejde eller omvendt bør ikke i sig selv repræsentere en gyldig begrundelse for afskedigelse, uden at dette berører muligheden for afskedigelse i overensstemmelse med national lovgivning, kollektive aftaler eller praksis af andre årsager, såsom dem der måtte opstå som følge af den berørte virksomheds driftskrav.«

Italiensk ret

- 9 Artikel 16 i Legge n. 183 – Deleghe al Governo in materia di lavori usuranti, di riorganizzazione di enti, di congedi, aspettative e permessi, di ammortizzatori sociali, di servizi per l'impiego, di incentivi all'occupazione, di apprendistato, di occupazione femminile, nonché misure contro il lavoro sommerso e disposizioni in tema di lavoro pubblico e di controversie di lavoro (lov nr. 183 om regeringens beføjelser vedrørende hårde og belastende erhverv, omstrukturering af organer, ferie, rådighed og godkendt fravær, foranstaltninger på socialsikringsområdet, arbejdsformidling, beskæftigelsesincitamenter, oplæring og beskæftigelse af kvinder, foranstaltninger til bekæmpelse af sort arbejde, arbejdsbestemmelser i den offentlige sektor og arbejdskonflikter) af 4. november 2010 (almindeligt tillæg til GURI nr. 262 af 9.10.2010, herefter »lov nr. 183/2010«) fastsætter, at ved den første anvendelse af bestemmelserne i lovbekendtgørelse nr. 112 af 25. juni 2008 (almindeligt tillæg til GURI nr. 147 af 25.6.2008) er det muligt for offentlige myndigheder, der er omfattet af artikel 1, stk. 2, i lovdekret nr. 165 af 30. marts 2001, som senere ændret, inden for 180 dage fra datoen for ikrafttrædelsen af lov nr. 183/2010, under overholdelse af rimelighedsprincippet og princippet om god tro, at underkaste afgørelser om tilladelse til ændring af fuldtidskontrakter til deltidskontrakter, der allerede er truffet inden datoen for ikrafttrædelse af nævnte lovbekendtgørelse nr. 112 fra 2008, som ændret ved ophøjelse til lov nr. 133 fra 2008 (almindeligt tillæg til GURI nr. 195 af 21.8.2008), en ny vurdering.

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 10 Sagsøgeren i hovedsagen er ansat i Ministero della Giustizia, med tjenestested ved den forelæggende ret, hvor hun arbejder på deltid. Siden den 28. august 2000 har hun arbejdet på halv tid, fordelt over tre dage ugentligt.
- 11 Efter at lov nr. 183/2010 trådte i kraft, tog Ministero della Giustizia ved bekendtgørelse nr. 20384 af 8. februar 2011 den deltidsordning, der var bevilget sagsøgeren i hovedsagen, op til fornyet behandling og bragte under henvisning til denne lovs artikel 16 ensidigt denne ordning til ophør ved at indføre en fuldtidsordning fordelt over seks dage om ugen med virkning fra den 1. april 2011.

- 12 Den 16. marts 2011 gjorde sagsøgeren i hovedsagen indsigelse over for Ministero della Giustizia mod omdannelsen af deltidsordningen til en fuldtidsordning. Den administrative leder ved Tribunale ordinario di Trento (retten i Trento) har ved afgørelse af 21. marts 2011 truffet bestemmelse om, at sagsøgeren i hovedsagen skal være underlagt denne nye ordning.
- 13 Sagsøgeren i hovedsagen anlagde sag ved den forelæggende ret med påstand om ophævelse af de nævnte afgørelser, truffet af Ministero della Giustizia og den administrative leder. Hun har anført, at deltidsordningen har givet hende mulighed for at bruge sin fritid på samvær med familien og at deltage i et erhvervsfagligt uddannelsesforløb. Hun er af den opfattelse, at direktiv 97/81 indfører et princip om, at en arbejdstager ikke skal tåle en omdannelse af sit deltidsarbejde til fuldtidsarbejde imod sin vilje, og at artikel 16 i lov nr. 183/2010 derfor er i strid med dette direktiv.
- 14 Ministero della Giustizia har for sit vedkommende gjort gældende, at artikel 16 i lov nr. 183/2010 ikke er i strid med direktiv 97/81.
- 15 Den forelæggende ret er i lighed med sagsøgeren i hovedsagen af den opfattelse, at nævnte artikel 16, idet den gør det muligt for en arbejdsgiver at ændre en deltidsansættelseskontrakt til en fuldtidsansættelseskontrakt imod arbejdstagerens vilje, er i strid med direktiv 97/81, for så vidt som denne bestemmelse er diskriminerende over for deltidsansatte, som i modsætning til fuldtidsansatte er underlagt den offentlige arbejdsgivers ensidige beslutning om at ændre arbejdstidens længde. Ifølge den forelæggende ret medvirker en sådan foranstaltning ikke til at fremme mulighederne for deltidsarbejde, hverken for arbejdsgiverne eller for arbejdstagerne. Retten har endvidere anført, at denne nationale foranstaltning er i strid med rammeaftalens § 5, stk. 2, som ifølge retten, under hensyntagen til det heri fastsatte forbud mod afskedigelse, kræver arbejdstagerens samtykke, såfremt arbejdsgiveren påtænker en sådan ændring af ansættelseskontrakten.
- 16 Det er under disse omstændigheder, at Tribunale ordinario di Trento har besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Skal § 5, stk. 2, i [ramme]aftalen, der iværksættes ved direktiv [97/81] [...] fortolkes således, at det ikke er tilladt medlemsstaterne i deres nationale lovgivninger at give arbejdsgiveren mulighed for at ændre en deltidskontrakt til en fuldtidskontrakt, når denne ændring sker imod arbejdstagerens vilje?
- 2) Er direktiv [97/81] til hinder for, at en national bestemmelse (dvs. artikel 16 i [...] lov nr. 183 [...]) giver arbejdsgiveren mulighed for at ændre en deltidskontrakt til en fuldtidskontrakt, når denne ændring sker imod arbejdstagerens vilje?»

Om de præjudicielle spørgsmål

- 17 Idet den forelæggende ret i sit andet spørgsmål har henvist til direktiv 97/81, skal det indledningsvis bemærkes, at ifølge dette direktivs artikel 1 har det til formål at iværksætte rammeaftalen. I den foreliggende sag fremgår det af forelæggelsesafgørelsen, at retten ønsker oplyst, om ændringen af en deltidsansættelseskontrakt til en fuldtidsansættelseskontrakt i henhold til artikel 16 i lov nr. 183/2010 uden Teresa Mascellanis samtykke er i strid med rammeaftalens bestemmelser.
- 18 Det må derfor lægges til grund, at den forelæggende ret med sine spørgsmål nærmere bestemt ønsker oplyst, om rammeaftalen, navnlig dennes § 5, stk. 2, skal fortolkes således, at den er til hinder for en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, hvorefter en arbejdsgiver kan træffe afgørelse om en ændring af en deltidsansættelseskontrakt til en fuldtidsansættelseskontrakt uden den pågældende arbejdstagers samtykke.

- 19 Det skal bemærkes, at direktiv 97/81 og rammeaftalen dels har til formål at fremme deltidsarbejde, dels at fjerne forskelsbehandling mellem deltidsansatte og fuldtidsansatte (jf. i denne retning domme Bruno m.fl., C-395/08 og C-396/08, EU:C:2010:329, præmis 24 og 77, og Michaeler m.fl., C-55/07 og C-56/07, EU:C:2008:248, præmis 21).
- 20 Det anføres i femte betragtning til direktiv 97/81, at »i konklusionerne fra Det Europæiske Råds møde i Essen understreges det, at det er nødvendigt at træffe foranstaltninger med henblik på at fremme beskæftigelse og lige muligheder for kvinder og mænd, og det henstilles, at der træffes foranstaltninger, som tager sigte på fremme af vækstens evne til at øge beskæftigelsen gennem en mere fleksibel tilrettelæggelse af arbejdet, således at der både tages hensyn til arbejdstagernes ønsker og de konkurrencemæssige krav«. Det fremgår desuden af 11. betragtning til dette direktiv og af andet afsnit i præamblen til rammeaftalen, at sidstnævnte illustrerer parternes ønske om at bistå udviklingen af mulighederne for deltidsarbejde på et grundlag, der er acceptabelt for arbejdsgivere og arbejdstagere.
- 21 Det anføres således i 14. betragtning til direktiv 97/81, at rammeaftalen med hensyn til det tilsigtede mål er bindende for medlemsstaterne, men overlader det til de nationale instanser at bestemme form og midler. Det fremgår ligeledes af andet afsnit i præamblen til rammeaftalen, at denne fastlægger de generelle principper og minimumsforskrifter i relation til deltidsarbejde. Ifølge rammeaftalens sjette betragtning overlader aftalen det til medlemsstaterne og til arbejdsmarkedets parter at tage stilling til gennemførelsesbestemmelserne til efterlevelse af disse generelle principper, minimumsforskrifter og bestemmelser, således at der kan tages hensyn til forholdene i den enkelte medlemsstat.
- 22 Blandt de nævnte minimumsforskrifter findes den i rammeaftalens § 5, stk. 2, fastsatte, hvorefter »[e]n arbejdstagers afvisning af at blive overført fra fuldtids- til deltidsarbejde eller omvendt [...] ikke i sig selv [bør] repræsentere en gyldig begrundelse for afskedigelse, uden at dette berører muligheden for afskedigelse [...] af andre årsager, såsom dem, der måtte opstå som følge af den berørte virksomheds driftskrav«.
- 23 Det fremgår af denne bestemmelse, at den ikke pålægger medlemsstaterne at vedtage bestemmelser, der gør en ændring af deltidsansættelseskontrakten til en fuldtidsansættelseskontrakt betinget af arbejdstagerens samtykke. Den nævnte bestemmelse har alene til formål at udelukke, at en arbejdstagers afvisning for så vidt angår en sådan ændring af dennes ansættelseskontrakt er den eneste grund til dennes afskedigelse, i mangel af andre objektive grunde.
- 24 Det følger heraf, at rammeaftalens § 5, stk. 2, ikke er til hinder for en lovgivning, der tillader en arbejdsgiver af sådanne grunde at ændre en deltidsansættelseskontrakt til en fuldtidsansættelseskontrakt uden den pågældende arbejdstagers samtykke.
- 25 I øvrigt skal en sådan lovgivning være i overensstemmelse rammeaftalens formål, der bl.a. består i, således som det bestemmes i dennes § 1, litra b), at bidrage til en fleksibel tilrettelæggelse af arbejdstiden på en måde, der tager hensyn til behovene hos arbejdsgivere og arbejdstagere.
- 26 For så vidt som den forelæggende ret er af den opfattelse, at muligheden for at ændre en deltidsansættelseskontrakt til en fuldtidsansættelseskontrakt uden arbejdstagerens samtykke er udtryk for forskelsbehandling, skal det bemærkes, at i overensstemmelse med formålet om fjernelse af forskelsbehandling mellem deltidsansatte og fuldtidsansatte, der forfølges med rammeaftalen, er dennes § 4, for så vidt angår ansættelsesvilkårene, til hinder for, at deltidsansatte behandles på en mindre gunstig måde end sammenlignelige fuldtidsansatte, udelukkende fordi de arbejder på deltid, medmindre forskelsbehandlingen er begrundet i objektive forhold (dom Bruno m.fl., EU:C:2010:329, præmis 25).
- 27 I den foreliggende sag skal det fastslås, således som generaladvokaten har anført i punkt 51 i forslaget til afgørelse, at en situation, hvor en deltidsansættelseskontrakt ændres til en fuldtidsansættelseskontrakt uden den pågældende arbejdstagers samtykke, og en situation, hvor en

arbejdstager må se sin fuldtidsansættelseskontrakt blive ændret til en deltidsansættelseskontrakt mod sin vilje, ikke kan anses for at være sammenlignelige situationer, idet nedsættelsen af arbejdstiden ikke fører samme konsekvenser med sig som en forhøjelse, navnlig med hensyn til arbejdstagerens løn, der udgør modydelsen for det udførte arbejde.

- 28 Henset til samtlige ovenstående bemærkninger skal de forelagte spørgsmål besvares med, at rammeaftalen, navnlig dennes § 5, stk. 2, skal fortolkes således, at den ikke under omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede er til hinder for en national lovgivning, hvorefter en arbejdsgiver kan træffe afgørelse om en ændring af en deltidsansættelseskontrakt til en fuldtidsansættelseskontrakt uden den pågældende arbejdstagers samtykke.

Sagens omkostninger

- 29 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parter udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Tredje Afdeling) for ret:

Rammeaftalen om deltidsarbejde, indgået den 6. juni 1997, som findes i bilaget til Rådets direktiv 97/81/EF af 15. december 1997 om rammeaftalen vedrørende deltidsarbejde, der er indgået af Unice, CEEP og EFS, navnlig dennes § 5, stk. 2, skal fortolkes således, at den ikke under omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede er til hinder for en national lovgivning, hvorefter en arbejdsgiver kan træffe afgørelse om en ændring af en deltidsansættelseskontrakt til en fuldtidsansættelseskontrakt uden den pågældende arbejdstagers samtykke.

Underskrifter